

ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE

SITE 'R27-N64'

RAPPORT

11

Intergemeentelijke
Archeologische Dienst

PORTIVA

Tom Debruyne

INHOUDSTAFEL

1. Projectadministratie	03
Korte historiek	
Locatie	
Actoren	
Uitvoeringstermijn	
2. Motivatie archeologisch vooronderzoek	07
Aard en omvang bedreiging	
Doelstellingen	
3. Eerder onderzoek	08
Quickscan	
Veldonderzoek	
4. Actieve prospectie	12
Onderzoeksstrategie	
Grondsporen en vondsten	
5. Conclusie en aanbevelingen	17
6. Literatuur- en documentatielijst	18
Bibliografische referenties	
Digitale datasets	

1.1 Korte historiek

In augustus 2006 heeft het agentschap R-O Vlaanderen Onroerend Erfgoed in Leuven PORTIVA telefonisch een pré-advies gevraagd omtrent de herinrichting van het kruispunt op de R27-N64. Vlak na aflevering van het archeologisch advies naar aanleiding van de stedenbouwkundige vergunningsaanvraag, nam de intergemeentelijk archeoloog telefonisch contact op met projectverantwoordelijke Ivo Wolfs van ARCADIS Belgium NV. Dit gebeurde vóór de officiële toekenning van de stedenbouwkundige vergunning.

Tijdens dit gesprek verwoordde PORTIVA duidelijk de krachtlijnen van het voorwaardelijk gunstig advies. De archeologische dienst wees hen ook nadrukkelijk op het financieringsplan, de procedure en goedkeuringstermijn van de vergunningsaanvraag voor prospectie met ingreep in de bodem bij het agentschap R-O Vlaanderen Onroerend Erfgoed in Brussel.

Op die manier waren deze partijen in een zo vroeg mogelijk stadium op de hoogte van de plicht tot en de voordelen van integratie van archeologie in de werfplanning.

Anderhalf jaar later herhaalde PORTIVA deze informatie tijdens een algemene vergadering met alle betrokken partijen onder leiding van Hendrik Sabbe en Ivo Wolfs van ARCADIS Belgium NV.

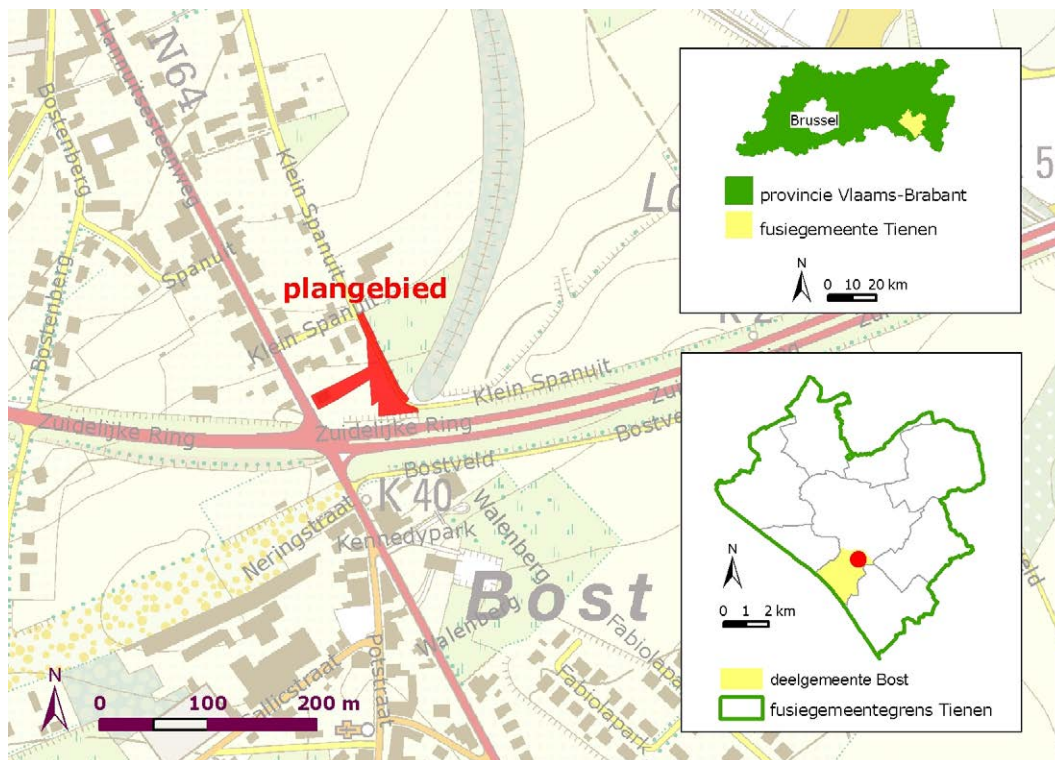
Verder vroeg PORTIVA de projectverantwoordelijken nog eens expliciet om de aannemer BETONAC en de kraanman in te lichten over de vergunningsprocedure inzake archeologie en het begeleid machinaal afgraven tot het hoogste niveau waarop de archeologische sporen zich aftekenen.

Eind maart heeft Ivo Wolfs de gehandtekende overeenkomsten en financieringsplan opgestuurd die nodig waren om een vergunningsaanvraag voor archeologische prospectie met bodemingreep bij het agentschap R-O Vlaanderen Onroerend Erfgoed in te dienen.

1.2 Locatie

Topografie

Provincie : Vlaams-Brabant
Fusiegemeente : Tienen
Deelgemeente : Bost
Adres : R27 Zuidelijke Ring – N64 Hannuitsesteenweg
Toponiem : Lovensteen
GCS Lambert 1972 : centrum-X-coördinaat 190.325,43m
Centrum-Y-coördinaat 164.836,20m

Figuur 1 : uitsnede van topografische kaart 1991-2005 en wegenkaart 2009

Kadastrale gegevens

Afdeling : 6
Sectie : M
Percelen : 81 K,R,S en 82 H
Kaartblad : 0

Figuur 2 : uitsnede van kadastrale kaart 2009 en wegenkaart 2009

1.3 Actoren

Opdrachtgever

Agentschap Wegen en Verkeer Vlaams-Brabant, Luchthavenlaan 4, 1800 Vilvoorde
vertegenwoordigd door Tim Lonneux

Uitvoerder

Intergemeentelijke Archeologische Dienst PORTIVA,
Erfgoedsite, Grote Markt 3-6, 3300 Tienen
vertegenwoordigd door Tom Debruyne

Administratief toezicht

Agentschap R-O Vlaanderen Onroerend Erfgoed,
Koning Albert II-laan 19 bus 3, 1210 Brussel & Blijde Inkomststraat 103-105, 3000 Leuven
Vergunning 2009/091

1.4 Uitvoeringstermijn

Veldwerk

Vorbereiding : 4,5 dagen, vanaf augustus 2006

Prospectie: halve dag, 16 april 2009

Terreinherstel : halve dag, 17 april 2009

Dataverwerking

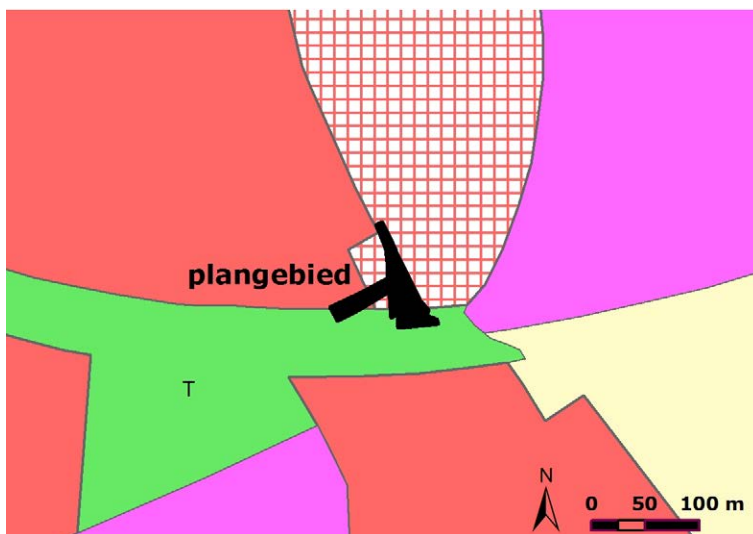
(Context)analyse en interpretatie : halve dag, 16 april 2009

Basisrapportage : 1 dag

2. MOTIVATIE ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK

2.1 Aard en omvang bedreiging

De stedenbouwkundige bestemmingen van de percelen zoals die op het gewestplan in gebieden zijn gegroepeerd, vormen een gevaar voor de bewaring van het bodemarchief. Op het gewestplan van 2002 staat deze zone met rode ruitjesarcering ingekleurd als woonuitbreidingsgebied (=hoofdcode 105) en de zuid(west)elijke zone met groen ingekleurd als bufferzone (=hoofdcode 600).

Figuur 3 : uitsnede van gewestplan 1999 met aanduiding van plangebied in zwart

In het kader van het wegwerken van gevaarlijke punten en wegvakken vormt TV3V het gebied rond het kruispunt van de R27 en N64 om naar een rotonde waaronder men een fiets- en voetgangerstunnel zal aanleggen.

De projectontwikkelingen bestaan in een eerste fase uit het slopen van een woning en het rooien van bomen. Volgende fases behelzen onder andere de vervanging en verplaatsing van rioleringen en nutsleidingen.

De realisatie van dit herinrichtingsplan zou kunnen leiden tot beschadiging of vernieling van mogelijk aanwezige archeologische sporen en vondsten.

2.2 Doelstellingen

Zoals geformuleerd in de vergunningsaanvraag voor prospectie met ingreep in de bodem had het verkennend veldonderzoek tot doel het ongekend en indicaties voor archeologisch erfgoed gekend te maken in de vergunningsfase van het bouwproject.

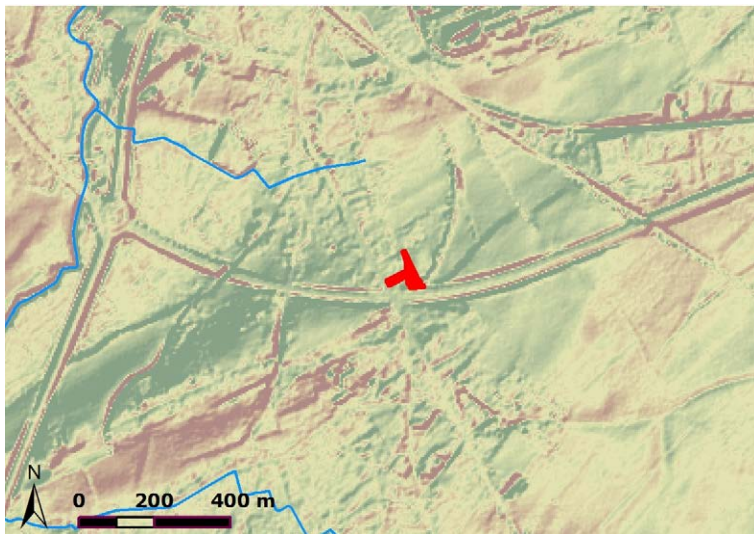
3. EERDER ONDERZOEK

3.1 Quickscan

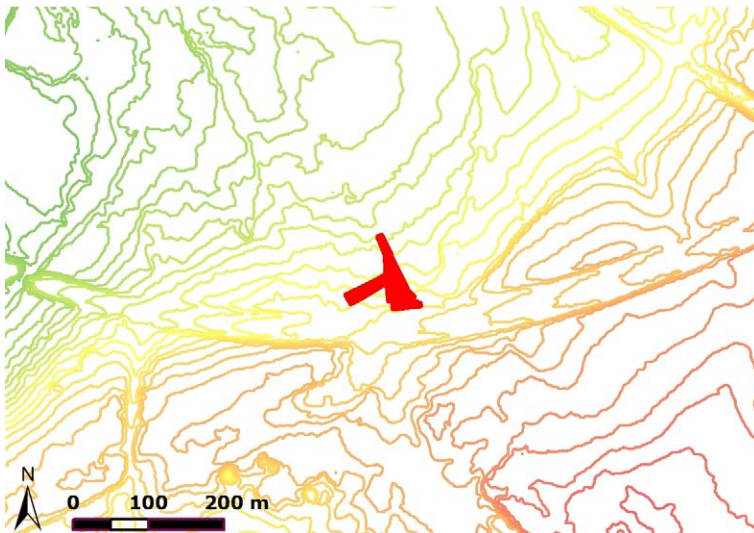
Landschap & topografie

De geplande bouw situeert zich in het heuvelachtige, Pleistocene lösslandschap met vruchtbare leemgronden. Hierdoor staan landbouw en veelteelt centraal in Zuid-Hageland.

Het gebied ligt met zijn 57 tot 60m hoogte op een helling van 2 à 5%, net ten noorden van een zuidwest-noordoost georiënteerde heuvelrug.

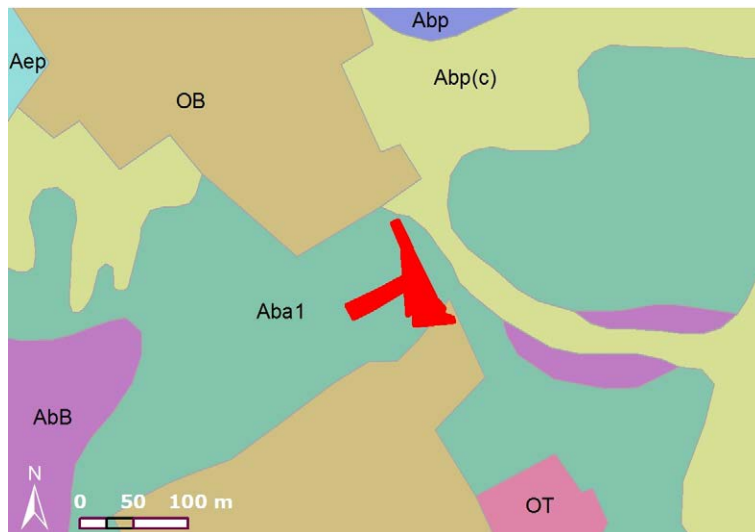
Figuur 4 : uitsnede van hoogtemodel 2004 met aanduiding van plangebied in rood

Figuur 5 : uitsnede van hoogtelijnenkaart 2004 met aanduiding van plangebied in rood

Pedologie

Op basis van een morfologische en fysico-chemische profielstudie van grondboringen in de jaren 50 van de vorige eeuw, is volgende beschrijving van de bodemcodes binnen het plangebied bekend :

Figuur 6 : uitsnede van bodemkaart 2001 met aanduiding van plangebied in rood

Onderstaande series zijn gegroepeerd volgens hun topografische ligging en samenstelling.

Plateau- en hellinggronden

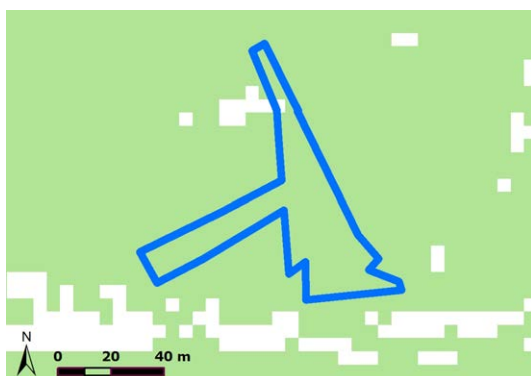
Leemgronden

kernserie Aba : droge leemgrond met textuur B horizont

afgeleide serie Aba1 : fase met dunne (< 40cm) A horizont

Het zuidoostelijk deel van het plangebied is gelegen binnen een stedelijke woonkern. Dit heeft ervoor gezorgd dat de karteerders hier geen grondboringen hebben uitgevoerd. Een korte beschrijving beperkt zich tot een groepering onder kunstmatige gronden, serie OB : bebouwde zone.

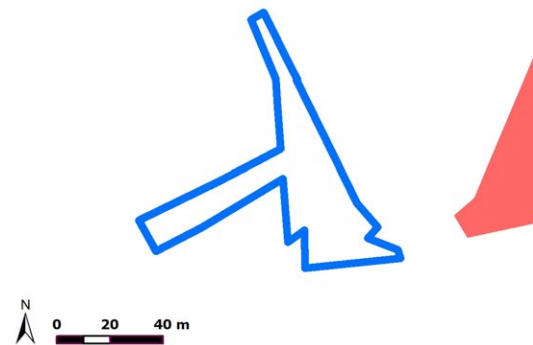
Geomorfologie

Figuur 7 : uitsnede van erosiegevoelige gebieden - watertoetskaart 2006 met aanduiding van plangebied in blauw

Over praktisch het ganze perceel : erosiegevoelig (>10ton/ha/jaar). Noordelijk uiteinde : niet erosiegevoelig (≤10ton/ha/jaar).

Deze getallen geven een hypothetische bodemerosiewaarde dat de K.U.Leuven louter als grenswaarde gebruikt om de erosiegevoelige gebieden te kunnen afbakenen.

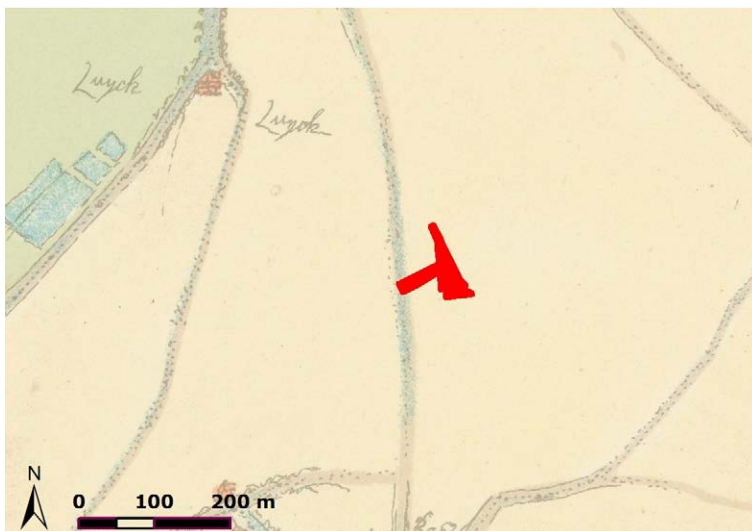

Figuur 8 : uitsnede van potentiële bodemerosiekaart 2006 met aanduiding van plangebied in blauw

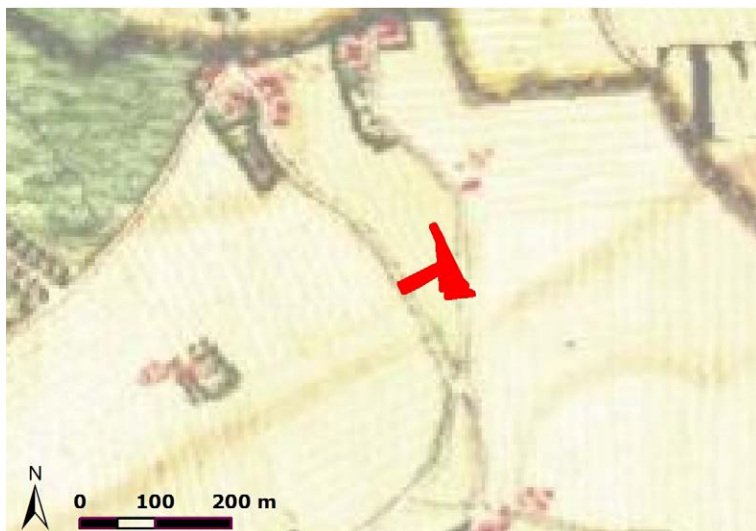
Over het ganse perceel is geen informatie beschikbaar over de totale potentiële bodemerosie (som van bewerkings- en watererosie)

Grondgebruik

Zowel de Stedenatlas van Deventer als de Ferrariskaart tonen na georeferentie geen gebouwen binnen het plangebied. Op beide historische kaarten is deze onderzoekszone gesymboliseerd als (open) akkerland.

Figuur 9 : uitsnede van Deventerkaart 1560 met aanduiding van plangebied in rood

Figuur 10 : uitsnede van Ferrariskaart 1771-1777 met aanduiding van plangebied in rood

Archeologisch erfgoed

Figuur 11 : uitsnede van orthofoto 2007 en CAI (gele polygoenen met locatienummer)

Binnen, onmiddellijk grenzend aan of uit de nabije omgeving van het plangebied zijn geen archeologische sites of indicaties hiervoor bekend.

3.2 Veldonderzoek

Op het moment van de aanvraag voor een vergunning tot het uitvoeren van een archeologische opgraving, heeft de Intergemeentelijke Archeologische Dienst geen weet van vroegere terreinverkenningen in of grenzend aan het plangebied. Dit kan te wijten zijn aan het feit dat dergelijke activiteiten nooit hebben plaatsgevonden of dat (privé-)rapporten/nota's niet gepubliceerd of ontoegankelijk zijn.

4. ACTIEVE PROSPECTIE

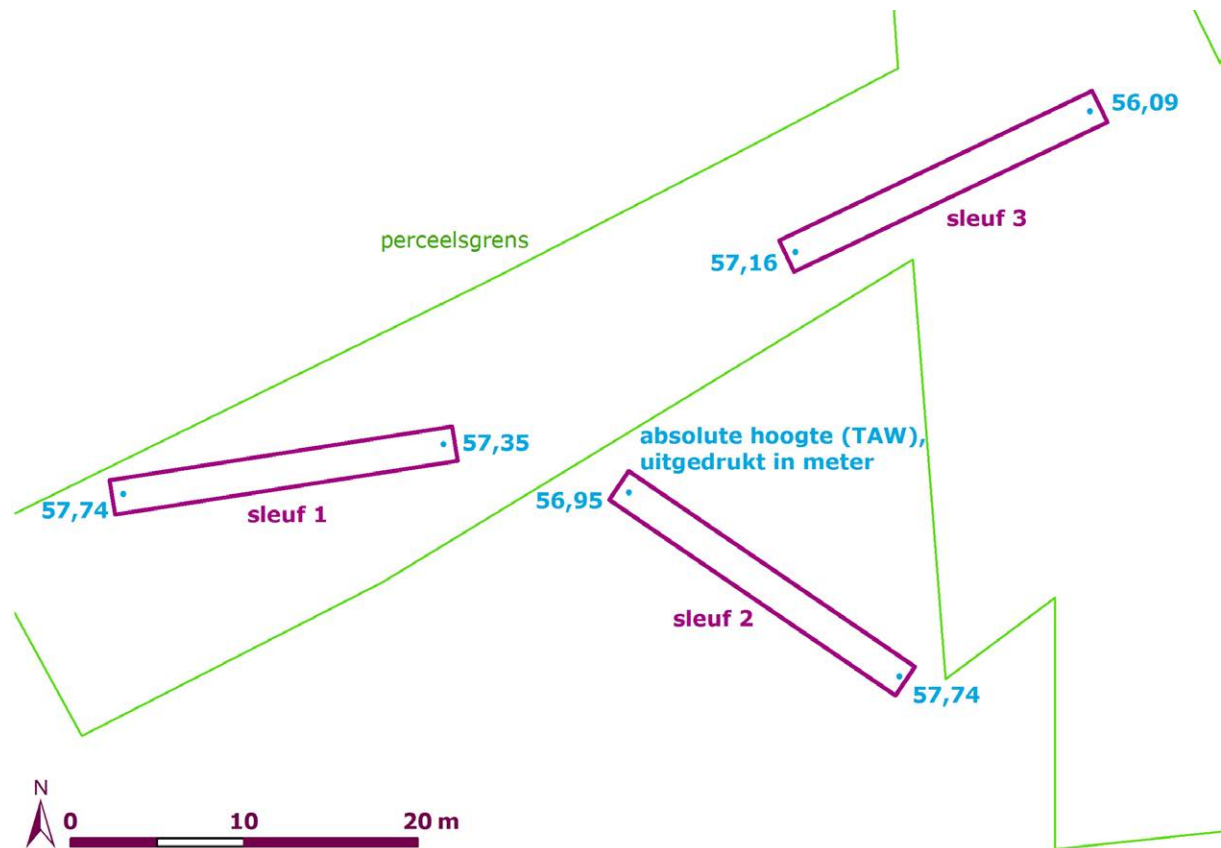
4.1 Onderzoeksstrategie

Specifieke onderzoeksvragen waren :

1. Zijn er grondsporen aanwezig?
2. Hebben de bodemsporen een natuurlijke of antropogene oorsprong en/of vulling?
3. Maken de archeologische bodemsporen deel uit van een grotere structuur?
4. Welke vondstcategorieën zijn er teruggevonden?
5. Wat is de datering van het vondstmateriaal?
6. Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
7. Welke invloed had het fysisch milieu op de bewaringstoestand van het archeologisch erfgoed?
8. Is de aanwezigheid van natuurlijke bodemsporen belangrijk voor de archeologische interpretatie?
9. Wat betekenen de gegevens mogelijk voor een aanvulling van kennisleemtes van de lokale en regionale bewoningsgeschiedenis?
10. Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventuele opgraving?

4.2 Grondsporen & vondsten

Preventief archeologisch vooronderzoek bracht geen waardevolle archeologische monumenten aan het licht.

Figuur 12 : algemeen grondplan

Enkel heterogene, licht- tot donkerbruine verkleuringen, vermengd met wat asfalt, lichtgroen stabilisézand, kalkbrokken, baksteenfragmenten, mortelgruis en een paar glas- en aardewerkscherven uit de 19de-20ste eeuw.

Deze puin- en ophogingslagen zijn afkomstig van (sub)recente woning- en wegenbouw.

Figuur 13 : zicht vanuit westen op sleuf 1

Figuur 14 : detailzicht op zuidelijk profiel van sleuf 1

Figuur 15 : zicht vanuit noordwesten op sleuf 2

Figuur 16 : detailzicht op zuidwestelijk profiel van sleuf 2

Figuur 17 : zicht vanuit zuidwesten op sleuf 3

Figuur 18 : detailzicht op noordwestelijk profiel van sleuf 3

5. CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

Na het laagsgewijs machinaal afgraven tot op de gewenste diepte en dit onder begeleiding van een archeoloog, bleek het plangebied diep verstoord te zijn door (sub)recente bouw- en wegenwerken.

Dit gegeven resulteert nu in een zeer lage archeologische trefkans.

Steunend op de onderzoeksresultaten, adviseert de intergemeentelijke archeoloog het agentschap R-O Vlaanderen Onroerend Erfgoed dat een vervolgtraject in de vorm van een definitieve opgraving van de bodembedreigende bouwwerkzaamheden niet zinvol en noodzakelijk is.

6.1 Bibliografische referenties

In alfabetische volgorde

- AERTS K. 2004 : Erosie- en colluviatiegeschiedenis van de archeologische site van Tienen-Grijpen, onuitgegeven licentiaatsthesis K.U.Leuven Faculteit Wetenschappen.
- AMERYCKX J.B., VERHEYE W. & VERMEIRE R. 1995 : Bodemkunde. Bodenvorming, bodemeigenschappen, de bodems van België, bodembehoud en -degradatie, bodembeleid en bodempolitiek, Gent.
- BAEYENS L. & DUDAL R. 1958 : Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad Tienen 104 E, Brussel.
- BEEKMAN F. et al. 2002 : Werken met Zeeuwse kaarten. Handleiding bij het gebruik van oude topografische kaarten, Utrecht.
- DEEBEN J.H.C. 2008 : De Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden, derde generatie, Rapportage Archeologische Monumentenzorg, 155, Amsterdam.
- DE WIT G. & SLOOS A. 2008 : De interpretatie van archeologische waarnemingen in Archis. Een concept voor een nieuwe set complextypen, Rapportage Archeologische Monumentenzorg, 165, Amsterdam.
- GOOSSENS D. 1984 : Inleiding tot de geologie en geomorfologie van België, Enschede.
- GROENEWOUDT B.J. 1994: Prospectie, waardering en selectie van archeologische vindplaatsen. Een beleidsgerichte verkenning van middelen en mogelijkheden, Nederlandse Archeologische Rapporten, 17, Amersfoort.
- GYSELS H. et al. 1993 : De landschappen van Vlaanderen en Zuidelijk Nederland. Een landschapsecologische studie, Onderzoekscentrum voor landschapsecologie en milieuplanning Universiteit Gent, 19, Leuven-Apeldoorn.
- HEUNKS E. 1995 : Bedreigingen van het bodemarchief door landbouwkundige bodemtechnische ingrepen. Een oriëntatie, RAAP-rapport 100, Amsterdam.
- ISARIN R. 2007 : Archeologiesparend bouwen. Waar archeologen en bouwers elkaar ontmoeten, Amsterdam.
- LOUWAGIE G., NOENS G. & DEVOS Y. 2005 : Onderzoek van het bodemmilieu in functie van het fysisch-chemisch kwantificeren van de effecten van grondgebruik en beheer op archeologische bodemsporen in Vlaanderen. Eindrapport.
- SCHIFFER M.B. 1987 : Formation Processes of the Archaeological Record.
- STOEPKER H. 1988 : Het nut van historische kaarten voor de archeologie, Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Overdrukken nr. 310.
- VAN RANST E. & SYS C. 2000 : Éénduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20.000), Gent.

VERMEULEN F. & ANTROP M. 2001 : Ancient Lines in the Landscape. A Geo-Archaeological Study of Protohistoric and Roman Roads and Field Systems in Northwestern Gaul, Bulletin Antieke Beschaving. Annual Papers on Classical Archaeology, Supplement 7, Leuven-Virginia.

VORMEZEELE J. 1999 : Reliëfreconstructies op archeologische sites: een case-studie te Tienen-Grijpen, onuitgegeven licentiaatsthesis K.U.Leuven Faculteit Wetenschappen.

WALDUS W.B. & VAN DER VELDE H.M. 2006 : Archeologie in vogelvlucht. Toepassingsmogelijkheden van het AHN in de archeologie, Geoarchaeological and Bioarchaeological Studies, 6, Amsterdam.

6.2 Digitale datasets

Rastergegevens

Topografische kaart 1/10.000, raster, kleur, NGI, opname 1991-2005 (GIS-Vlaanderen)

Topografische kaart 1/50.000, raster, kleur, opname 2000 (NGI)

Middenschalige orthofoto's, kleur, VLM/OC & Provincie Vlaams-Brabant, opname 2007 (GIS-Vlaanderen)

Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen, MVG-LIN-AMINAL-afdeling Water en MVG-LIN-AWZ-afdeling Waterbouwkundig Laboratorium en Hydrologisch onderzoek (GIS-Vlaanderen), ESRI 2004

Vectorgegevens

NavStreets (native) Vector, 2009 (AGIV-product)

Vlaamse Hydrografische Atlas – Waterlopen, toestand 2009 (AGIV-product)

Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie, CadMap Municipality 2009

Bodemkaart van Vlaanderen, IWT, uitgave 2001 (GIS-Vlaanderen)

Watertoetskaart : erosiegevoelige gebieden, AGIV & CIW, toestand juli 2006 (AGIV-product)

Watertoetskaart : infiltratiegevoelige bodems, AGIV & CIW, toestand juli 2006 (AGIV-product)

Gewestplan 1/10.000 MVG-LIN-AROHM-Ruimtelijke Planning, toestand november 1999 (GIS-Vlaanderen)